

Kontrole e-ZLA kobiet w ciąży coraz częściej kończą się w sądzie

ŚWIADCZENIA Choć ciężarne stanowią niewielki odsetek kontrolowanych przez ZUS, ich sprawy są **wyjątkowo dotkliwe**. Problemem nie jest ich liczba, lecz skutki – utrata prawa do zasiłku i długie postępowania, często zostawiające przyszłe matki bez środków do życia

Ewa Martyna
ewa.martyna@infor.pl

Z danych ZUS wynika, że rośnie liczba kontroli zwolnień lekarskich wystawionych kobietom w ciąży, a wraz z nią zwiększa się liczba odwołań od decyzji stwierdzających nieprawidłowe wykorzystywanie świadczenia (patrz: ramka).

Choć kontrole zwolnień z kodem B stanowią niewielki odsetek wszystkich kontroli, to jednak sama ich liczba, tj. ponad 5 tys. w 2025 r., oznacza realne ryzyko dla kobiet w ciąży – zaznacza dr Katarzyna Kalata, radca prawny w Kancelarii Kalata.

Jak wyjaśnia ZUS w odpowiedzi na pytania redakcji DGP, przy typowaniu zwolnienia do kontroli nie ma znaczenia forma zatrudnienia osoby ubezpieczonej. Nie jest istotne, czy chodzi o pracownika zatrudnionego na podstawie umowy o pracę, czy o osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą. Kontrole prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich są prowadzone na jednokowych zasadach wobec wszystkich osób objętych ubezpieczeniem chorobowym.

ZUS podkreśla, że działania kontrolne nie są skierowane na żadną konkretną grupę ubezpieczonych, w tym na kobiety w ciąży korzystające ze zwolnień z kodem B. Kontrola ma charakter systemowy i – jak wskazuje organ – jest narzędziem służącym weryfikacji prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich oraz eliminowaniu ewentualnych nadużyć. Uprawnienia w tym zakresie przysługują nie tylko ZUS, lecz także płatnikom składek, którzy samodzielnie wypłacają zasiłki.

Kontrola polega m.in. na ustaleniu, czy ubezpieczona w okresie orzeczonej niezdolności do pracy wykorzystuje zwolnienie zgodnie z jego przeznaczeniem, czyli czy nie pracuje i nie wykonuje czynności sprzecznych z zaleceniami lekarza.

Jak podkreśla dr Kalata, nieobecność w domu podczas kontroli nie oznacza automatycznie nadużycia.

Kobieta ma prawo być u lekarza czy na badaniach, czy wyjść do sklepu – dodaje.

Takie okoliczności należy jednak wyjaśnić w toku postępowania. A to bywa czasochłonne.

Postępowanie wyjaśniające prowadzone przez ZUS trwa zwykle od kilku tygodni do kilku miesięcy, w zależności od stopnia skomplikowania sprawy i konieczności zgromadzenia doku-

mentacji. W sprawach prostych decyzje zapadają relatywnie szybko, natomiast kwestie dotyczące np. podstawy zatrudnienia mogą wymagać szerszej analizy – wyjaśnia Mikołaj Zajac, ekspert rynku pracy, prezes Conperio, polskiej firmy doradczej specjalizującej się w problematyce absencji chorobowych.

Bez prawa do zasiłku

Najpoważniejsze konsekwencje pojawiają się w momencie wydania decyzji negatywnej. Jeśli ZUS uzna, że zwolnienie było wykorzystywane nieprawidłowo, może pozbawić prawa do zasiłku za wskazany okres. Odwołanie do sądu jest wolne od opłat, jednak do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia decyzja obowiązuje.

W tego typu sprawach problemem jest to, że ZUS wstrzymuje wypłatę świadczeń niemal od razu. Rodzina z dnia na dzień zostaje bez środków do życia, a postępowania trwają długo – w I instancji około dwóch lat, w II nawet trzy lata. Prowadzę sprawy, gdzie ZUS ostatecznie wypłacił zasiłek macierzyński, gdy dziecko miało już dziewięć lat – zaznacza dr Kalata.

Udostępnione przez ZUS dane nie pozwalają jednoznacznie określić, jaki odsetek kobiet wy-

Kontrole zwolnień lekarskich kobiet w ciąży

LICZBA KONTROLI PRAWIDŁOWOŚCI WYKORZYSTYWANIA ZWOLNIEŃ LEKARSKICH Z KODEM B (CIĄŻA)

2023 r.	4831
2024 r.	3973
2025 r.	5253

POPRAWNE WYKORZYSTYWANIE ZWOLNIENIA

2023 r.	4285
2024 r.	3738
2025 r.	4935

WYROK: zmieniający decyzję ZUS

2023 r.	8
2024 r.	14
2025 r.	7

KONTROLE ZWOLNIEŃ LEKARSKICH KOBIEŃ W CIĄŻY W STOSUNKU DO WSZYSTKICH PRZEPROWADZONYCH KONTROLI

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

BRAK PRAWA DO ZASIŁKU PO KONTROLI

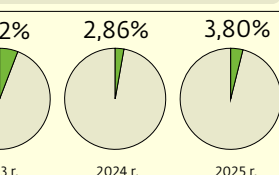
2023 r.	546
2024 r.	235
2025 r.	318

LICZBA ODWOŁAŃ

2023 r.	33
2024 r.	44
2025 r.	70

oddalający/umarzający

2023 r.	10
2024 r.	6
2025 r.	2

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

RM ©

grywa w sądzie, ponieważ nie wszystkie wniesione odwołania zostały już prawomocnie rozstrzygnięte. Widać jednak, że sądy w części przypadków zmieniają decyzję ZUS.

Co do zasady decyzja ZUS obowiązuje do momentu jej ewentualnego uchylecia przez sąd, więc wypłata świadczenia może zostać wstrzymana. Jeśli jednak sąd zmieni decyzję organu, świadczenie jest wypłacane z wyrównaniem. Ostateczne rozstrzy-

gnięcie zawsze należy do sądu – wskazuje Mikołaj Zajac.

Spory przy działalności

Szczególnie złożone bywają sprawy kobiet prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą. Orzecznictwo sądowe potwierdza, że ZUS ma prawo badać, czy umowa o pracę nie jest czynnością pozorną (art. 83 kodeksu cywilnego) lub mającą na celu obejście prawa (art. 58 k.c.). Może również wstrzymać wypłatę świadczeń,

jeśli ubezpieczony utrudnia wyjaśnienie sprawy. Jednocześnie sądy wielokrotnie podkreślały, że samo podjęcie pracy w ciąży czy założenie działalności gospodarczej nie jest działaniem sprzecznym z prawem. System ubezpieczeń społecznych ma służyć zabezpieczeniu w okresach szczególnych – a ciąży do takich należy.

Przez lata składki są przyjmowane bez zastrzeżeń, a dopiero przy wniosku o zasiłek rozpoczyna się weryfikacja – wskazuje dr Kalata.

Jak dodaje, konsekwencje mogą być bardzo poważne.

W jednej z prowadzonych przeze mnie spraw po kontroli PIP konieczne było dokonanie korekt dokumentów i dopłata 14,5 tys. zł składek za pracowników. Mimo to ZUS zażądał zwrotu 180 tys. zł wcześniej przyznanych i wypłaconych zasiłków macierzyńskich i chorobowych od właścicieli firmy, powołując się na nieaktualne przepisy. Wstecznie wyłączone z ubezpieczeń także męża kobiety jako osobę współpracującą i zażądano zwrotu świadczeń z tytułu urlopu ojcowskiego. To pokazuje, że nawet naprawienie błędów i uregulowanie należności nie daje gwarancji bezpieczeństwa prawnego – podkreśla. ©

Zakupione sztuce nie są wliczane do przychodu przy udzielaniu ulgi na PFRON

NIEPEŁNOSPRAWNI

Michalina Topolewska
michalina.topolewska@infor.pl

Pracodawca zajmujący się cateringiem nie może uwzględnić do przychodu z tytułu sprzedaży usług własnych wartości sprzedaży plastikowych sztuczków, jeśli kupił je u innego podmiotu i dostarczył wraz z posiłkami swojemu kontrahentowi. W efekcie udzielona mu ulga we wpłacie na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) musi być pomniejszona o kwotę za sztuczki.

Tak wskazuje PFRON w odpowiedzi przekazanej Edycie Sieradzkiej, ekspertce ds. zatrudnia-

nia osób niepełnosprawnych Federacji Przedsiębiorców Polskich. Zdane przez nią pytanie dotyczyło firmy świadczącej usługi cateringu, która spełnia warunki do udzielania klientom ulg we wpłatach na fundusz. Zgodnie z art. 22 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 913 ze zm.) przy obliczaniu kwoty obniżenia brany jest pod uwagę m.in. wskaźnik udziału przychodów. Stanowi on iloraz przychodu ze sprzedaży własnej produkcji lub usługi (z wyłączeniem handlu), odpowiednio wytworzo-

nej lub świadczonej w danym miesiącu na rzecz kontrahenta, i przychodu ogółem uzyskanego w tym miesiącu ze sprzedaży własnej produkcji lub usługi. Wspomniany pracodawca ma wątpliwości, czy do przychodu na rzecz nabywcy posiłków mogą być wliczone jednorazowe plastikowe sztuczki, które kupuje u innego dostawcy.

PFRON wyjaśnia, że w art. 22 ust. 8 ustawy mowa jest o tym, iż kwotę ulgi oblicza się wyłączenie w odniesieniu do usług własnych i produkcji własnej sprzedanego. To oznacza, że ten pracodawca musi mieć nie tylko w swojej ofercie usługę lub produkty, lecz

także sam je zrealizować lub wytworzyć. Do obniżenia wpłaty na PFRON nie uprawnia bowiem zakup usługi lub produkcji, w odniesieniu do których pracodawca jedynie pośredniczył w sprzedaży. Dlatego tylko w zakresie, w jakim ma on wkład własny w produkcję lub usługę, można je uznać za wytworzone lub świadczone przez niego.

PFRON dodaje, że czasem w ramach umów dotyczących świadczenia usług mogą znajdować się postanowienia o zaopatrzeniu kontrahenta nabywcą w określone produkty. Nie można jednak udzielać ulgi we wpłacie na fundusz na obce produkty pozo-

stawione klientowi przy wykonywaniu usługi. W efekcie w sytuacji opisanej w pytaniu pracodawca nie może uwzględnić do przychodu ze sprzedaży usług własnych oraz przychodu na rzecz kontrahenta wartości sprzedaży plastikowych sztuczków, które zostały zakupione w innym podmiocie i dostarczone z posiłkiem. Ulga z tytułu usługi cateringowej powinna więc być pomniejszona o kwotę za sztuczki.

Jednocześnie PFRON zwraca uwagę, że w przypadku wystąpienia wątpliwości co do tego, czy mamy do czynienia z produkcją własną, należy ustalić, czy w odniesieniu do oferowanej

rzeczy pracodawca sprzedający jest producentem w rozumieniu art. 3 pkt 2 lit. a lub c ustawy z 12 grudnia 2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 222) oraz wykonuje przewidziane dla niego czynności. Zgodnie ze wspomnianymi przepisami za producenta uznaje się przedsiębiorcę prowadzącego w UE działalność polegającą na wytworzeniu produktu albo każdą inną osobę, która występuje jak wytwórca. Istotne jest, aby na produkcie umieszczone były jego nazwisko, nazwa, znak towarowy lub inne odznaczające go oznaczenie. ©